

Portretul poetului în 1884

Florea
FIRAN

Mariana Marin

Poetă din generația optzecistă, cu o evoluție total diferită, Mariana Marin se detașează de grupul postmodern și se apropie de neoexpresionism, scrie poezie protestatară și moralistă în același timp, într-un limbaj metaforic de elevată sugestie. Cu toate că poezia sa relevă în principal fața întunecată a lumii, universul apăsător și starea de inconfort existențial, poeta e plină de vitalitate. A cultivat creativitatea „disidenței”, modalitate puțin întâlnită în literatura noastră din anii optzeci datorită cenzurii agresive.

Inadaptabilă vremurilor pe care le trăiește, Mariana Marin se va confrunta, după propria-i mărturisire, cu experiențe-limită și se va refugia în literatură, poezia devenind pentru ea „un mod de a fi”. Fascinată de literatură, este pasionată și de scrierile „axate pe politic, social și istorie”. Semnarea unei scrisori colective, alături de alți intelectuali, în noiembrie 1989, înaintea Congresului al XIV-a al PCR, prin care se cerea ca Ceaușescu să nu mai fie reales, în speranța unei schimbări

mult așteptate, frecventarea unor grupuri cu aceleași vederi, publicarea unor texte în străinătate, vehicularea frecventă a numelui său la Europa Liberă, îi vor atrage anchete stresante și urmărirea permanentă de către Securitate, fiind considerată „o trădătoare de țară, o unealtă a Occidentului”.

Născută la 10 februarie 1956 în București, Mariana este fiica lui Anghel Marin, tehnician, și a Ioanei (născută Iscru), țesătoare în cadrul unei cooperative. La București urmează Școala generală și Liceul „Ion Neculce” (1971-1975), apoi Facultatea de Limba și Literatura Română, Secția română-engleză (1976-1980). În timpul facultății frecventează, alături de poeți ai generației '80 (Mircea Cărtărescu, Florin Iaru, Ion Stratan, Traian T. Coșovei), Cenaclul de Luni condus de Nicolae Manolescu. Colegă de facultate cu Mircea Cărtărescu, acesta îi va schița mai târziu un portret: „Frumoasă, puternică, veselă și generoasă... toată viața ei a fost poezia”.

Continuare în p. 2

Poezie

Carmen Firan
Andrei Codrescu
Dan Duțescu
Roxana Pavnotescu

Eseu

Oana Băluică
Dumitru Drinceanu
Rodica Grigore
Dan Ionescu
Dodo Niță
Georgiana Oprescu
Ion Parhon
Mircea Pospai
Emil Sîrbulescu
Bogdan Ștefănescu

Proză

Radu Polizu
Adrian Sângeorzan

Constantin Cubleşan - <i>Eminescu la Alba Iulia și Sibiu</i>	p.4
Ioan Lascu - <i>Critica și istoria literară - anul 1941</i>	p.6
Mihai Ene - <i>Cântec distopic</i>	p.7
Adrian Cioroianu - <i>Rusia de azi: cu Nevski în suflete, cu Petru I-ul în birou</i>	p.8
Gabriela Păsărin - <i>Oglinzile fricii sau despre călătoria inițiativă...</i>	p.10
Dumitru Radu Popa - <i>Trump: primele o sută de zile... de ineptie</i>	p.11

*Nu credeam să-nvăț a muri vrodată;
Pururi tânăr, înfășurat în manta-mi,
Ochii mei nălțam visători la steaua
Singurătății.*

M Eminescu

Odă (în metru antic)

Sumar

- Florea Firan**, *Mariana Marin* / pp. 1-3
Constantin Cubleșan, *Eminescu la Alba Iulia și Sibiu* / p. 4
Carmen Firan, *Poeme: Clemență; Timp rău* / p. 5
Andrei Codrescu, *Poem: Persistența mitului* / p. 5
Ioan Lascu, *Critica și istoria literară. Anul 1941* / p. 6
Mihai Ene, *Cântecul distopic* / p. 7
Adrian Cioroianu, *Rusia de azi: cu Nevski în suflete, cu Petru I-ul în birou* / pp. 8, 9
Oana Băluică, *Nostalgie – între noblețe a spiritului și politică revanșardă* / p. 9
Gabriela Pășarin, *Oglizile friicii sau despre călătoria inițiativă spre neuitare* / p. 10
Dumitru Radu Popa, *Trump: primele o sută de zile ...de ineptie* / p. 11
Adrian Sângeorzan, *Odă vremii, istoriei și alcoolului* / p. 12
Bogdan Ștefănescu, *Poezia e drum* / p. 13
Dan Ionescu, *Despre eleganța bravadei* / p. 14
Roxana Pavnotescu, *Poeme: Ningiri și ninge; așa cum ne e dată, iubirea; Muntele vrăjtit; Cântic* / p. 15
Dan Duțescu, *Poem: Vară zi și vară noapte* / p. 15
Dumitru Drinceanu, *Nevoia de horror* / p. 16
Mircea Pospai, *„Memoria Emigrației” – o carte monument* / p. 17
Rodica Grigore, *Aparențe și iluzie* / p. 18
Radu Polizu, *Ochii fântânilor susurau liniște* / p. 19
Emil Sîrbulescu, *Elementele lui Shakespeare: O carte despre pământ, apă, foc și aer* / p. 20
Ion Parhon, *Spectacole în festival* / p. 21
Georgiana Oprescu, *3D.A.R.E – Dansul care sparge tăcerile. Un spectacol imposibil devenit realitate la Craiova* / p. 22
Red., *Cărți primite la redacție* / p. 22
Dodo Niță, *Francisca Stoenescu la 90 de ani!* / p. 23
Red., *Okeanos: Viața Românească* / p. 23
Emilian Ștefărtă, *Cezar Atodiresei – sau cum figurativul analitic decantat poate ajunge la aparențe abstracte* / p. 24

Abonamente Scrisul Românesc

Abonați-vă la Revista „Scrisul Românesc” și veți avea un prieten apropiat. Abonamentele se fac prin rețeaua proprie și Poșta Română, se pot achita la sediul revistei sau în contul: RO 03BRDE170SV21564261700, Agenția Mihai Viteazul, Craiova.
 Costul unui abonament anual cu taxele incluse este de 150 lei. Pentru abonații din străinătate este de 155 \$ sau de 140 €. Informații primiți la tel.: 0722.75.39.22; Fax: 0251.413.763 sau la adresa de email: scrisulromanesc@yahoo.com

Continuare din p. 1

Florea FIRAN

Mariana Marin

Intră în învățământ ca profesoară la Borcea, Drajna și Gruia, localități în județul Călărași (1980-1986), de unde este dată afară. Este apoi profesoară suplinitoare în București, bibliotecară la Biblioteca Centrală Universitară (1986-1988), după care lucrează la Muzeul Literaturii Române, și în cele din urmă optează pentru statutul de liber-profesionist și se dedică scrisului.

Debutează cu poezie în revista „Convingeri comuniste” (1976) după care colaborează la „Echinoc”, „Dialog”, „Amfiteatru”, „România literară”, „Vatra”, „Transilvania”, „Viața Românească”, „Adevărul literar și artistic”, „Euphorion”, „Contrapunct”, unde coordonează rubricile de poezie împreună cu Ion Stratan. Selecții din poemele sale au fost traduse în limbile franceză, engleză, germană, spaniolă, italiană și polonă, publicate în reviste, antologii sau volume colective.

Editorial debutează cu volumul *Un război de o sută de ani* (1981), distins cu premiul Uniunii Scriitorilor și semnalat favorabil de critica literară. Nicolae Manolescu aprecia că volumul de debut o impune ca „o figură extraordinară a unei generații de care se desparte aproape total. Versurile ei sunt croite din materialul liricii tragice a marilor doamne ale poeziei europene”. Un an mai târziu publică în volumul colectiv, *Cinci*, alături de Romulus Bucur, Bogdan Ghiu, Ion Bogdan Lefter și Alexandru Mușina, ciclul *La întretăierea drumurilor comerciale*.

Când se afla într-o stare depresivă apăsătoare, beneficiază de o bursă la Paris, prilej de a cunoaște intelectuali din exilul românesc, realizează interviuri și participă la înființarea Editurii Est. Rămâne la Paris până în 1992 și se căsătorește cu tânărul artist, fotograf și editor Samuel Tastet, care îi publică în Editura Est (prescurtare de la numele său) o versiune din volumul de debut *Un război de o sută de ani* sub titlul *Au Carrefour des grandes routes commerciales*, traducere de Sebastian Reichmann. Nu duce o viață ușoară, are tot felul de slujbe efemere, uneori trăiește din chete ale prietenilor și contactează o tuberculoză sfârșind „rui-nată de boală și singurătate” la numai 47 de ani (31 martie 2003).

Considerată o optzecistă „atipică”, Mariana Marin se desparte de textualism sugerând „eșecul generației '80”: „Era o vreme a textelor/ și a gradului zero în comunicare./ Până și moartea textua/ pe deasupra orașului,/ până și iubirea noastră/ trăgea după ea tot mai greu/ sacii de vid./ Eram croșetați/ la un text mult mai mare./ Eram colorați/ și zvântați/ de crivățul/ aceluiași subtext din context./ Eram sfârtecați/ în intertextul dintre trestii/ trece lebăda./ Eram refuzați./ Cine sapă textul altuia/ cade în el/ textual/ va veni moartea și nu va avea niciun ochi.”

Ion Bogdan Lefter o considera „poetă moralistă și contestatară”, iar Traian T. Coșovei remarca la Madi (cum o numeau prietenii) ideea unei duble rezistențe: „cea în fața modelelor culturale instaurate prin maeștri autentici și falși maeștri și, deopotrivă, cea mai morală cu care poeta a întâmpinat în mod demn și decisiv întunericul dogmatic”. „Madi a fost apropiată, ca și Nora Iuga, de tinerii poeți germani din Aktionsgruppe Banat (cu Rolf Bossert, sinucis după emigrarea în RFG, a avut o relație intimă). Boemă de cursă lungă și bună camaradă, rebelă generoasă și sufletistă, mereu gata să se devoteze marilor cauze, Mariana Marin și-a asumat o condiție socială periferică și o atitudine insubordonată în tot mai sumbrii ani '80”, consemna criticul literar Paul Cernat în deschiderea unei minibiografii dedicate poetei.

În versurile din volumul *Un război de o sută de ani* poeta relevă deposedarea de memorie ca un „antidot la uitare”: „Auzi: sufletele noastre nu pot fi salvate,/ dar cea mai bolnavă,/ cea mai murdară,/ cea mai șireată,/ cea mai veselă amintire/ e mai adevărată →

Scrisul Românesc Revistă de cultură

Fondată la Craiova, în 1927,
de către criticul D. TOMESCU.
Serie nouă, din 2003,
întemeiată de FLOREA FIRAN

Editată de:
Fundatia – Revista
Scrisul Românesc

ISSN 1583-9125

Revistă înregistrată la OSIM
cu nr. 86155 din 11.04.2007

Membră A.R.I.E.L.

Redacția

Director:
Florea FIRAN

Colegiul redacțional:
Adrian CIOROIANU
Andrei CODRESCU
Eugen NEGRICI
Gheorghe PĂUN
Dumitru Radu POPA
Lucian Bernd SĂULEANU
Monica SPIRIDON
Emilian ȘTEFĂRTĂ

Redactori:
Mihai ENE
Mihai FIRICĂ
Emanuel D. FLORESCU
Ion PARHON
Lucian-Florin ROGNEANU

Redactori asociați:
Florentina ANGHEL
Dan IONESCU
Gabriela PĂSĂRIN

Corectură:
Claudia MILOICOVICI

Tehnoredactare:
Georgiana OPRESCU

Arhivă online:
Alexandru OPRESCU

Redacția și Administrația:

Craiova, Str. C-tin Brâncuși, nr. 24
Tel./Fax: 0722 753 922; 0251 413 763
E-mail: scrisulromanesc@yahoo.com
Web: www.revistascrisulromanesc.ro
Cont: RO03BRDE170SV21564261700
BRDE Agenția Mihai Viteazul, Craiova

Abonamentele se pot face la sediul redacției: Str. Constantin Brâncuși, nr. 24, Craiova, județul Dolj sau scrisulromanesc@yahoo.com
Responsabilitatea opiniilor exprimate aparține integral autorilor.
Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază.

Tiparul: Tipografia PRINTEX
Craiova, str. Electroputere, nr. 21,
tel. 0251 580 431

→ decăt războiul de o sută de ani” (*Apel în sala de disecție*). Chiar și unele poeme de dragoste nu schimbă realitatea sumbră: „Ziua în care descoperi/ nesfârșita bunătațe a morții/ și valul de sânge începe să inunde o parte a lumii./ O, tinerii morți știu desigur mai mult./ Sub pielea de trandafir se află răspunsuri./ Amintește-ți:/ pe o plajă murdară,/ trupul unei femei adus de ape/ și sufletul ei sălbăticit lovindu-ne fața./ Amintește-ți:/ ziua în care am descoperi nesfârșita bunătațe/ și valul de sânge din care tinerii morți/ fac semne celor de pe țărnm” (*Poem de dragoste*).

Ca să evite cenzura, în care vedea „o mutilare a artistului”, la sugestia lui Florin Mugur (editorul) și-a sacrificat volumul *Aripa secretă*, din 1986, venind cu referiri la celebrul *Jurnal al Annei Frank*, fetița de 13 ani care a stat ascunsă doi ani în „aripa secretă” de la mansarda unei clădiri din Amsterdam, notând totul într-un caiet până când a fost descoperită și trimisă de naziști în lagărul de la Bergen-Bersel unde și-a găsit sfârșitul. Volumul, brutal cenzurat înainte de publicare din cauza accentelor social-politice, cuprinde poezii despre atrocitățile nazismului, pe tema violenței și morții: „Voi scrie acum poemul/ care va deruta asistența,/ la nevoie o va călca în picioare./ Pentru că într-adevăr domnule Brecht/ ce poate fi mai negru/ decât să ai 13 ani,/ să vrei să ai o prietenă/ și atunci să o inventezi/ sub forma unui jurnal/ și să o numești Kitty./ Să stai de vorbă cu ea ascunsă/ timp de doi ani într-un pod din Amsterdam/ și într-o dimineață cizmele;/ și la 15 ani Bergen-Bersel.// Și-apoi, mai spune istoria,/ în lume a izbucnit pacea!” (*Poemul. La 13 ani*).

Confesiunea poetei este puternică în toate poemele pe tema istoriei, violenței, solitudinii, morții: „Gânduri negre la capătul unui război de o sută de ani,/ dar și speranța./ Botișorul ei umed – amintirea celestă/ din arșarul de lângă fereastră./ Oboseală, spaimă, îngrijorare/ la capătul unui război de o sută de ani,/ dar și zâmbetul fetiței noastre Anne./ Mersul ei ușor din aripa secretă în imaginație./ Felul în care ne-a unit./ Privește, ea acum se retrage./ Noi rămânem.// Deasupra cerul./ Binele va învinge pentru încă o sută de ani.” (*Aripa secretă*); „Tenebroasele afaceri ale istoriei./ Pumnul băgat în gură/ și imposibilitatea de a mai fi altfel liber/ decât atunci când ești gata să-ți dai singur moartea./ O amenințare surdă până și în cearceaful care m-acoperă,/ până și în lumina lumânării la care scriu./ Deși n-am făcut nimic/ care să merite atâta ură,/ atâta hidoasă voință de a strivi” (*Mesajul Annei*).

Florin Mugur consideră volumul „admirabil”, ca și cel de debut, prin care poeta încearcă să-și continue războiul împotriva propriei neliniști și să ducă lupta pentru „autoperfecționarea morală”. Era de așteptat ca autoarea, după acest volum, să nu mai poată publica o perioadă îndelungată, ceea ce se întâmplă până în 1990, când îi apare cel de-al treilea volum, *Atelierele 1980-1984* respins în versiunea inițială și publicat abia în 1990 la Cartea Românească și care este considerată cea mai bună carte a sa. Structurat în trei secțiuni unitare prin întindere și conținut (*La întretăierea drumurilor comerciale*, *Elegii* și *Ateliere*) poemele reflectă trauma

sistemului totalitar. Primul ciclu e mai mult aluziv: „La întretăierea drumurilor comerciale/ se poate muri prin utopie sau uitare de sine./ O lume brutală, ai spune,/ dacă anumite previziuni nu te-ar mai fi dus cu vorba/ din epoca min și te-ar fi părăsit în epoca tao./ [...] La întretăierea drumurilor comerciale/ memoria scapă esențialul, ca într-un fel/ de uriașă măcelărie unde mirosurile/ se destind și pe cer e numai fum” (*Pumaho*). Elegiile sunt dominate de spaimă, revoltă și violență: „O, vinovăția și spaima/ în fața adevărilor sugrumate!// Cine va depune mărturie/ pentru crimele făcute împotriva noastră?/ Cuvintele simple de-acum,/ înșurubate în singurul trup/ pe care îl pot da morții,/ vă vor face oare mai buni?/ Nu sunt o ființă morală./ Cine trăind ar putea rămâne/ curat și integru?/ Dar uneori, în nopțile de vară toridă,/ când încep să cobor scara evoluției acestei specii,/ gândesc și văd cu ochiul din frunte/ însingurat și zdrobit.// Se aud atunci cântări și blesteme/ într-o limbă în care altădată visam” (*Elegie IX*). În cea de-a treia secțiune (*Atelierele*) poeta renunță la alegorie, discursul devine direct și clar: „Împărați proletari din toate țările,/ în sfârșit uniți-vă!/ Și veți da atunci lumii/ cea mai solidă dictatură dinastică/ pentru minte, inimă și literatură!” (*Dictatură pentru minte, inimă și literatură*). Volumul apare și în franceză (*Les Ateliers*) la Paris în 1992 în traducerea lui Alain Paruit. Cu un an înainte publică *Ia-ți boarfele și mișcă!*, interviu memorialistic cu fosta deținută politic Oana Orlea-Cantacuzino, cu o versiune în limba franceză când poeta se afla la Paris.

După cele trei volume poeta era plasată în mod privilegiat printre colegii de generație. Virgil Ierunca, într-o cronică de întâmpinare la volumul *Aripa secretă*, difuzată la Radio Europa Liberă, o remarcă pe autoarea drept „revelația generației '80. În volumul colectiv *Cinci*, cât și în primul său volum, *Un război de o sută de ani*, dar mai ales în ultimul, *Aripa secretă*, adevărat «buletin de existență» al autoarei, deslușim o notă aparte, un registru de implicare etică ce conferă poemelor sale un fel de urgență a conștiinței, conștiința veșnic nefericită a poetului, inevitabil martor într-un orizont situat”.

Mutilarea artistului la tinerețe (1999) este un volum în care domină meditațiile etice pe fondul crizei interiorității vizibile din chiar primul poem intitulat *Zece mii de spânzurători*: „Te uiți într-o bună zi prostit/ la propria ta viață,/ îi mai retușezi o mână,/ îi mai așezi o grimasă/ sub așternuturi de care nimeni nu știe,/ îi mai torni un ghinion în pahar./ Luciditatea n-ar trebui să ne apuce așa,/ în văzul chior al lumii./ Ar trebui să fim mai atenți/ cu scheletul nostru secret,/ să păcălim realitatea cu mușchi de atlet dopat/ care ne cântă zilnic prohodul./ Dar cine să știe ce ne face mai bine!/ Să stau atunci și eu/ și să mă holbez la propria viață./ E tot un fel de anestezie și asta,/ dar mai altfel decât celelalte.”

În alte poeme trăiește dilema unei „senectutei precoce” și amintirea unei „tinereți traumatizate”, ca în poezia *Complexul Karenina*: „Voi mai putea scrie poemele/ pe care nu le-am scris/ în toți acești ani de cenușă și fum?/ Voi mai găsi un fir de tinerețe/ ascuns între cuvintele lumii/ fără ca nopți de smoală să nu îl

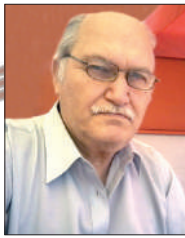

ținece, fără ca lacăte groase să nu-mi țintuiască/ până și furnicile desenate de boală în gând?”. Poemul *Orez cu lapte în Praterstrasse* scris în perioada când era la Paris evocă atmosfera grea și apăsătoare din țară: „Trăiam între rai și iad la propriu,/ eram supli, nervoși, ne tăceam/ cu o mătăsoasă duioșie unul pe altul,/ ne ștergeam coșmarurile,/ ne făceam paturile, ghetele,/ ne dam pe gheața ei de viață.// Uneori observam realitatea.// Atunci, ceva se ghemuia/ în colțul cel mai umbros al casei/ și începea să ne scâncească la piept.// Era un pui de realitate, ca și noi.// Singur și trist, șoptea printre lacrimi./ «Luați-mă și pe mine între rai și iad!...»”.

Zestrea de aur (2002), antologie-sinteză, prefațată de C. Rogozanu, cu o selecție riguroasă, reproduce o poezie autentică în care eticul și esteticul se regăsesc într-o ambianță perfectă. În acest sens este elocventă poezia *Spitalul cu aripă*: „Trăiesc în afara vieții mele/ și, de la o vreme,/ găsesc mai mereu pe pragul casei/ o pasăre cu ochi vinovați./ Trăiesc într-o lume paralelă/ care mustește de boală/ un spital cu aripi rozalii/ mușcate parcă de armă,/ zdrobite într-un aer în care/ nu bate nicio cătare,/ nicio mătase./ Vai, mamă,/ trăiesc în spitalul cu aripi fără de aripi/ și singură-mi țin ligheanul/ până când nu mai curge nimic/ cu ochi vinovați din mine.// Am învins.”

Postum îi apar antologia bilingvă *Zestrea de aur/La dote d'oro*, întocmită de Claudiu Komartin, traducere în italiană de Klara Mitola (Ed. Parvesiana, 2013) volumul selectiv *Scrisoare deschisă* (2014) alcătuit din poezii citite la Radio în perioada 1991-2002 care dau o imagine asupra întregii sale creații, mai ales din anii dictaturii comuniste și *O singurătate feroce* (2015), antologie îngrijită de Teodor Dună și *La întretăierea drumurilor comerciale*. Poeme alese de Claudiu Komartin, cu o prefață de Teora Farmatu (2021).

Figură singulară, tragică, admirată de colegii de generație, recompensată de critica literară, Mariana Marin a devenit în timp un reper al poeziei curajoase, de frondă, un simbol al dizidenței împotriva dictaturii, imposturii, traumei sociale. Numele ei continuă să circule la mult timp după dispariție, poezia ei continuă să fie citită și elogiată. Există un magnetism legat și de persoana și de poezia ei, ca o recompensă pentru destinul traumatizat, pentru talentul deosebit. ■

Constantin
CUBLEȘAN

Eminescu la Alba Iulia și Sibiu

Integrat atmosferei culturale blăjene, Mihai Eminescu decide să plece, împreună cu un grup de studenți de la Preparandie, la Alba Iulia unde în zilele de 27-28 august 1866, avea loc Adunarea anuală a Societății ASTRA (Asociația Transilvană pentru Literatură și Cultură Poporului Român, înființată în 1861. Printre fondatori: canonicul Timotei Cipariu și George Barițiu, profesori la Blaj. Scopul urmărit de Asociațiune era răspândirea culturii „în toate straturile poporului și editarea unor lucrări filologice, istorice și științifice”), manifestări sărbătorești organizate sub conducerea lui Timotei Cipariu. Acestea se desfășoară în cadrul și în jurul Bisericii memoriale „Mihai Viteazul”.

Programul desfășurării lucrărilor a început, în prima zi, dimineața cu „slujbe în bisericile românești din oraș, iar după-amiază, la orele 17, au avut loc ședințe preliminare ale Comitetului Asociațiunii, programându-se cuvântări și predici, în Biserica ortodoxă Maieri I, din oraș”. (v. Ion Mărgineanu). Participanții au luat hotărârea ca deschiderea oficială să se facă totuși a doua zi, la ora 9.

Eminescu asistă – după atestări documentare – la deschiderea oficială a adunării apoi, seara, la concertul de vioară al Elisei Circa, studentă la Viena (unde a luat lecții de la celebrul, în epocă, Joseph Hellmesberger), asistând astfel, pentru prima oară, la un concert de muzică clasică.

Eminescu urmărește, în Biserica din Maieri I, prelegeri și dezbateri „adevărate lecții de «povățuire» și demnitate” (Ion Mărgineanu), susținute de Timotei Cipariu, Andrei Șaguna, Aron Densușianu, Iosif Hodoș, Ioan Axente Sever, care l-au marcat pentru toată viața. „Nu știu dacă tânărul Eminescu a avut răbdarea să asculte aceste rapoarte – comentează Mircea Popa – cam seci, de după amiază, dar avem mărturii memorialistice că a fost văzut ascultând cu sfințenie cuvântarea de dimineață, din biserica ortodoxă, aceea a lui Șaguna și a celor doi ierarhi cărturari, Timotei Cipariu și Iosif Hodoș” completând ideile șaguniene, care l-au influențat profund, multe din ele regăsindu-se mai târziu în concepția sa despre stat și despre progresul social (...) în scrierile politice găsim în mai multe rânduri raportări la mitropolitul Șaguna și la faptele sale” (v. *Eminescu la Alba Iulia*).

După dezbateri Eminescu a hoinărit singur prin oraș iar în după-masa aceleiași zile ia loc împreună cu Ion Orga, student blăjan, la cărciuma „La cocoana din Ighiu” apoi este văzut făcând popas la Hanul „La Istrătoaie”, în centrul orașului (pe locul căreia s-a ridicat

mai târziu „Hotelul Europa”). La acest han se cazase Elie Damian Domșa, din Blaj, care îl cheamă să înnopteze împreună aici, Eminescu acceptă însă doar să doarmă, în cameră alături de acesta, pe o rogojină.

A doua zi, de dimineață, Eminescu a pornit singur spre Blaj. S-a oprit pe malul Mureșului la Mihălț, așteptând să treacă râul cu *podul umblător*. Aici l-au ajuns din urmă alți teologi, Orga și Mărculeț, împreună cu care trece Mureșul ducând-se în satul lui Orga, Bucerdea Grânoasă (v. Ion Buzași: *Eminescu în memoria localnicilor – Bucerdea Grânoasă*). A doua zi după prânz, însă, Eminescu a dispărut fără a lăsa vreun cuvânt și astfel urmele poetului se pierd de pe aceste meleaguri.

Într-o zi de toamnă târzie a aceluiași an, ajunge la Sibiu unde spera să-l întâlnească pe fratele său mai mare, Nicolae, student la Facultatea de Drept, numai că acesta se transferase, între timp, la Timișoara. Îi întâlnește în schimb pe mai vechii săi prieteni Nicolae Densușianu și Ioan Al. Lapedatu (student în clasa a VII-a a gimnaziului romano-catolic). Împreună cu acesta din urmă, Eminescu face o vizită la Avrig, pentru a vedea mormântul lui Gh. Lazăr, apoi vizitează și alte localități din vecinătatea Sibiului – comuna Gura Râului.

Nicolae Densușianu, viitorul istoric, care în vremea aceea era student la Academia de Drept din Sibiu n-a putut să nu bage de seamă starea de reală mizerie vestimentară în care se afla acesta (v. *Scrisoarea lui N. Densușianu din 7 februarie 1892 către N. Petra-Petrescu*). Așa că, l-a luat cu el și l-a îmbrăcat din creștet până-n tâlpi: i-a dat haine „cămașă, cravată, vestă, jachetă” precum și o pereche de ghete potrivite. Tot el este acela care îl găzduiește câteva zile apoi îi scrie preotului Bratu din Rășinari (bunicul dinspre mamă al lui Octavian Goga) pentru a-l ajuta să treacă munții, prin vama cucului, în România (v. Gheorghe Pavelescu, *Popasurile lui Eminescu la Sibiu*).

Mihai Eminescu a locuit la preotul Bratu trei zile, după cum își amintește Aurelia Goga, fata preotului și viitoarea soție a lui Octavian Goga, în *Amintiri despre Eminescu* în volumul *Figuri din Mărginime* de Ilie Hașeganu, 1976): „A dormit trei nopți aici, nu în casă. Odăile sunt mici și nu încăpeam. Aveam o căsoaie, cum se zice prin Rășinari, adică un fel de bucătărie cu vatră și cuptor de pâine. De obicei până da gerul, acolo dormeam eu cu bunica mea, că era cald și bine. Țin minte că m-am cam bosumflat atunci când a trebuit să dorm într-o lădoaie din casă. Când s-a dus de la noi, nu l-am văzut, că a plecat de cu

noapte cu sluga noastră. Dar era într-o luni, că duminică a fost nuntă mare în vecini, la care și părinții mei au luat parte și l-au dus și pe el. (...) Cât a rămas aici a stat în fiecare zi cu noi la masă. (...) Ședea chiar lângă mine pe o laviță și țin minte că îmi venea să râd cât era de neîndemânat. Și sfios, de credeam că nu știe să vorbească”. Preotul Ion Bratu i-a vorbit lui Eminescu de Andrei Șaguna, mare cărturar ardelean, cunoscut și de poet, a cărui mauseoleu se află acum în cimitirul satului. După

ce i-a pus pentru drum cele necesare, preotul Ion Bratu l-a sfătuit pe unde să treacă granița, însoțit fiind de un om de încredere de-al său. Eminescu a trecut granița pe la Vama Cucului – Vama celui Singur – cu frica de a nu fi observat, pe o potecă cunoscută de săteni, ocolind grănicerii, pe acele cărări pe unde rășinariii coborau în fiecare vară cu turmele din munții Sibiului în Valea Lotrului. Știa că pe aici trecuse granița și Aron Pumnul, profesorul său, în timpul Revoluției de la 1848. Mihai Eminescu s-a îndreptat spre Râmnicu-Vâlcea pe Valea Oltului, pe cunoscuta *arteră Traiană*, admirând defileul Oltului și vestigiile istorice din această parte a țării. Primul popas l-a făcut la Mănăstirea Cozia unde a și fost găzduit.

Într-un interviu oferit de Zenovie Cârlogea lui Alex Gregora, în „Portal Măiastra” (An. II, nr. 2 /6/, 2006) acesta încearcă să reconstituie drumul lui Eminescu pe Valea Oltului, în Gorj, până la Giurgiu: „Cu 12 ani în urmă, în toamna lui 1866 – așa cum susține într-un documentar destul de strâns, adică plin de argumente credibile, scriitorul Ion Filipoiu – Eminescu ar fi venit de la Rășinari, pe drumul oierilor de peste Parâng, coborând la Novaci, iar de aici, pe ruta Horezu-Ocnele Mari, spre Râmnicu-Vâlcea. De la Râmnicu-Vâlcea fie ar fi *plutit* pe Olt până la Dunăre iar de aici la Giurgiu, unde se angajase zilier la «măsuriișul porumbului» – descoperit de trupa lui Iorgu Caragiale”.

Clemență

Ceri puțin timp
când orologiile au răgușit
gurile de canal bolborosesc desfundate
mii de picioare aleargă umflate
pedalează sisifii cu bolovanii în spate

vrei puțin timp să-ți tragi sufletul
să-ți închei nasturii până sus
să ațipești cu o carte pe piept în fotoliu
ca în vremurile bune
când nimeni nu se grăbea niciunde
pentru că nimeni nu avea unde să ajungă
timpul câștigat era doar timp pierdut
la ruletă bila se rostogolea năucă
unii furau puțin timp
și îl ascundeau sub haină
pentru când vor putea să-l savureze în tihnă
alții omorau timpul cu ochii pe cer
de unde fugiseră toți norii și păsările călătoare
cereau azil în colivii la soare

acum de-ai avea tot timpul din lume
nu ai mai ști cu el ce să faci
ultimii zeci de ani s-au scurs într-o lună
orologiile sparte bat a furtună.

Poeme

Timp rău

Într-o dimineață lucrurile
au început să dispară
pe rând, pe tăcute
ne ferecasem ușile pe dinăuntru
să ne păzim de timpul rău
mirosea a pierdere și a moarte

prima a dispărut o lămâie
știam bine unde o pusesem de cu seară
îi crestasem coaja cu vârful cuțitului
să iasă aroma de verde acru afară
am răscolit frigiderul dulapurile
fiecare colț din casă
știam că trebuia să fie undeva
lămâile nu dispar peste noapte
doar bătrânii
doar câinii bolnavi plecați să moară în altă parte

a doua zi a dispărut vesta roșie
tricotată de mama

pe vremea când era tânără
și învârtea lumea pe degete
am căutat-o prin toate sertarele
nedeschise vreodată

de când au ajuns vestele invizibile
cum de ne părăsesc obiectele
sătule de noi și de splinul nostru greoi

cu fiecare zi mai dispărea fără urmă
câte ceva
plictisite de lumea asta sau trădate de ea
până am rămas singură între pereții goi
să inventez de la zero alte rosturi
altceva

la fereastră a venit pasărea neagră
a spart geamul mi-a stins lumina
și am zburat cu ea. ■

Carmen
FIRAN

Persistența mitului

Creatura este primară.
Mitul nu este.
Mitul e felul în care creatura se organizează.
Mitul e o oglindă care mărește și în care creatura
își proiectează cel mai simplu design al ei
numit pe scurt zeu.
Sperând să-i anuleze singularitatea
creatura își imaginează zeul în afara ei
spre a fi chemat pentru alinare și putere.
Feedback ideal, defectele sale sunt eroice.
Când singurătatea copleșește creatura
Herm o împrumută altora:
tinerilor înainte de a-și proiecta propriul zeu
celor bătrâni când nu le mai pasă să proiecteze un zeu.
Primul mit este un costum pentru nunți și înmormântări.
Când creatorul de mituri moare
mitul rămâne în oglindă –
i se alătură acolo miturile altor creaturi
visând la propriii zei. Sau nu.
Oglinda are costume perfect utilizabile.
Creaturile care produc mituri proiectează continuu
noi zei în oglindă.
Oglinda devine mai adâncă și mai largă
un dulap în expansiune
pentru nenumărate costume lăsate în urmă de creaturi
nedorind sau prea leneșe să-și proiecteze zeii.
Pentru prima creatură care ridică un zeu în oglindă
nu a fost un design simplu
zeul său era un compus
un colaj despre cum s-a simțit creatura
vremea unităților sale discrete de timp
fiecare adăugând sau scăzând câte o linie din zeul
însuși un design în schimbare
care a produs povești pentru creatorul său.
Sentimentele sunt uneltele timpului care șterge corpul

făcătorului de zei și în timp șterge zeul pe care l-a creat
pentru a face loc următorului.
Zei pun în aplicare aceste unelte în povești
care se potrivesc oricărei creaturi care are nevoie de adăpost.
Fiecare creatură nouă care se uită în sus sau în jos vede
motive infinite zimțate mormane de zei
un magazin de haine uzate cvasi-infinit
reprezentând miriade de povești
ușor accesibile căutătorilor de la prima
blană la ultima modă.
E mai ușor să alegi un mit vechi
să-l ajustezi pe o creatură
decât să creezi sau chiar să faci cumpărături pentru un zeu nou.
A face noi zei este orgoliu
dacă nu apare în creatură un sentiment cu adevărat nou
o întâmplare rară, dar nu imposibilă.
Timpul este o cutie flexibilă
poate ceda la cusături dacă prea multe creaturi
dobândesc prea multe sentimente.
Prea mulți zei intră în război unii cu alții
dacă spațiul se umple prea repede
dacă sentimentele cresc prea repede la prea multe creaturi.
Oglinda se sparge la testarea adâncimii sale.
Dacă acțiunile zeilor poveștile miturilor fac război
îi distrug pe făuritori și pe ei înșiși
pentru a face loc în oglindă.
Mituri vechi, costume vechi încă poartă germenii în cusături
adormiți de veacuri până când o nouă creatură le îmbracă.
Acești zei vechi sunt mai sălbatici și mai sângeroși
desenele lor mai complexe și mai elaborate
păduchii și virușii și germenii lor înfomețați după secole de somn.
Odată capabili de miracole, ei sunt flămânzi și plâpânzi.
Atenție la vechile mituri
Pe tine te caută. ■

Andrei
CODRESCU